

Column VN 18 maart 2025

Hoe populisten het pacifisme kapen

Ooit was het pacifisme onderdeel van de linkse tegenbeweging, schrijft Thijs Broer. De laatste tijd is het pacifisme juist op de rechterflank te vinden en worden linkse politici als ‘oorlogshitsers’ weggezet. Hoe is die ommekeer te verklaren?

DINSDAG 18 MAART column Thijs Broer

Rond slogans als ‘Geen nieuwe kernwapens in Europa’ en ‘Liever een Rus in keuken dan een raket in de tuin’ vonden in de jaren tachtig grote vredesdemonstraties plaats in Amsterdam en Den Haag. Het waren de hoogtijdagen van het linkse pacifisme. Dat was tegen de plaatsing van nieuwe kruisraketten, tegen de rechtse kabinetten-Lubbers en tegen de rechtse Amerikaanse president Ronald Reagan.

Inmiddels zijn de verhoudingen omgedraaid. Linkse politici die Oekraïne steunen, worden vanaf de rechterflank uitgemaakt voor ‘oorlogshitsers’. In de Tweede Kamer pleit Forum voor Democratie voor vrede in Oekraïne door Poetin tegemoet te komen. En PVV-leider Geert Wilders, vriend van Poetins grote fan Viktor Orbán, zou hoogstwaarschijnlijk hetzelfde doen als hij zich niet gebonden zou weten door het hoofdlijnenakkoord van zijn coalitie. Het nieuwe pacifisme, kortom, is aan de rechterkant van het spectrum te vinden.

Hoe is die ommekeer te verklaren?

Oorlogshitsers

Met het wegzakken van de nucleaire dreiging door het einde van de Koude Oorlog verloor de vredesbeweging al snel haar aantrekkingskracht. Het pacifisme raakte zijn oriëntatie kwijt. Een kentering kwam toen Mient Jan Faber, oud-algemeen secretaris van het Interkerkelijk Vredesberaad en kopstuk van de vredesbeweging in de jaren tachtig, in de jaren negentig opeens pleitte voor de inzet van westerse militairen om de oploeiende oorlog in voormalig Joegoslavië te beëindigen. En tijdens de Tweede Golfoorlog in 2002-2003 steunde hij het militair ingrijpen van de Amerikanen om Saddam Hoessein af te zetten.

De bakens werden de afgelopen jaren verder verzet door de oorlog in Oekraïne. In 2018, vier jaar na de Russische annexatie van de Krim, de voorbode van de oorlog, liet Geert Wilders zich nog feestelijk onthalen in de Doema. Net als leider van Forum Thierry Baudet sprak hij regelmatig met bewondering over het sterke leiderschap van Poetin.

Alleen de SP durft nog aan te komen met slogans als ‘het beste antwoord op oorlog is vrede’

Nu Donald Trump zich opwerpt als vredestichter in Oekraïne, weet hij zich niet alleen gesteund door de Amerikaanse kiezers op de rechterflank, maar ook door zijn rechts-populistische bewonderaars in Europa.

Intussen zijn de linkse partijen, ooit nog steunpilaar van de vredesbeweging, vurig voorstander van de steun aan Oekraïne en de herbewapening van Europa. Alleen de SP durft nog aan te komen met slogans als ‘het beste antwoord op oorlog is vrede’. Zo kon het gebeuren dat Frans Timmermans, Jesse Klaver, Rob Jetten en Laurens Dassen vanaf de rechterflank als ‘oorlogshitsers’ worden weggehoond, terwijl Trump als vredestichter wordt bejubeld.

Aan de touwtjes

De grootste overeenkomst tussen de vredesbeweging van de jaren tachtig en het huidige Poetin-pacifisme op de rechterflank is misschien wel het verzet tegen de gevestigde orde. In de jaren tachtig was het pacifisme onderdeel van de maatschappelijke tegenbeweging, in een tijd waarin rechts, al dan niet terecht, van alles de schuld kreeg, van de lage lonen en de milieuvervuiling tot de wapenwedloop. Inmiddels ziet populistisch-rechts zichzelf als de maatschappelijke tegenbeweging.

Links krijgt van alles de schuld, van de ‘massa-immigratie’ en de ‘klimaatgekke’ tot de ‘oorlogshitserij’ rond Oekraïne, die ten koste zouden gaan van de gewone man.

Zelfs de neiging tot complotdenken hebben het oude en het nieuwe pacifisme met elkaar gemeen. In de jaren tachtig werd de ellende in de wereld toegeschreven aan het geheimzinnige ‘militair-industrieel complex’, nu zijn het George Soros, het World Economic Forum en de ‘linkse elite’ die wereldwijd aan de touwtjes zouden trekken.

Maar het grote verschil tussen de vredesbeweging in de jaren tachtig en het Poetin-pacifisme van nu blijft de aanleiding. Het verzet tegen de wapenwedloop, hoe naïef je het achteraf ook zou kunnen vinden, was ingegeven door de universele gedachte van internationale solidariteit. De praatjes over vrede van Donald Trump en zijn bewonderaars in Europa worden daarentegen vooral ingegeven door chauvinistisch opportunisme. Alsof het onmogelijk zou zijn om Oekraïne te steunen en tegelijkertijd voor de minder bedeelde Nederlander op te komen.

Reactie Willem de Haan

Geachte redactie,

Kunt u onderstaande reactie plaatsen in VN, online of in het tijdschrift?

Thijs Broer heeft helemaal gelijk dat populisten het pacifisme proberen te kapen. (VN 18 maart). Het klopt dat het pacifisme in de jaren 80 onderdeel was van een linkse tegenbeweging en anno nu vooral op rechts te vinden is. Maar het is wel iets complexer dan dat. Ook aan de linkerkant van het politieke spectrum is verzet tegen de oorlog. Bij groepen als Kerk & Vrede, Stop Wapenhandel en de vredesbeweging PAIS om maar eens wat te noemen. Ook zijn er gelukkig nog genoeg jongeren die zich verzetten tegen de militariseringsgolven die ons overspoelen en wijzen op het onrecht in Gaza, mede mogelijk gemaakt door Westerse wapensteun.

Sinds vorig jaar bestaat de Nieuwe Vredesbeweging, een samenwerking van zo’n twintig organisaties die zich inzet voor demilitarisering, diplomatie en dialoog. Het uitgangspunt van de Nieuwe Vredesbeweging is dat er geen duurzame vrede bestaat zonder rechtvaardigheid op gebied van mensenrechten, handel en klimaat. Dat geluid hoor je bij de ‘rechtse’ vredesbeweging niet. Zij omarmen de autoritaire agenda van leiders als Poetin en Orban en keren zich met hen tegen homo’s en migranten en verheerlijken traditionele waarden.

Het is waar dat wij als ‘linkse’ vredesbeweging last hebben van deze verleiders op rechts die ook babbelen over vrede. Het wordt tijd dat partijen als GL en de PvdA in gaan zien dat de weg van bewapening en escalatie de verkeerde weg is: het veroorzaakt alleen maar meer ellende en slachtoffers en lost de conflicten niet duurzaam op. Door de bewapeningsagenda te volgen voert links in feite een rechtse koers: voor het bestendigen van de bestaande machtsverhoudingen.

Het wordt ook tijd dat we ons gaan afvragen wat eigenlijk de rechtvaardiging is om soldaten naar het front te sturen met de opdracht zoveel mogelijk vijanden te doden. Deze Middeleeuwse praktijk had allang tot het verleden moeten behoren.

Met vriendelijke groet,

Willem de Haan